

УДК 378.4.091(477)-054.62:364-787

Чжефу Сін

ORCID iD 0000-0003-4896-3052

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри східних мов та перекладу
Інституту філології,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Тимошенка, 13-б, 04212 м. Київ, Україна
allenxingzhifu@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДТРИМКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

У статті визначено сутність та структуру адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України. Охарактеризовано особливості педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в університетах України. Презентовано модель педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в університетах України, її структурні елементи. Представлено основні позиції науковців щодо педагогічних умов успішної реалізації моделі педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в університетах України. Проаналізовано педагогічні умови ефективної організації педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в українських університетах.

Ключові слова: адаптація; адаптація іноземних студентів; модель; навчання; педагогічна підтримка; педагогічні умови.

Вступ. Сучасне оновлення освітньої політики, поява нових освітніх стандартів сприяють пошуку єдиної технології навчання, що може забезпечити успіх адаптації іноземних студентів до навчання в українському університеті, яка характеризується як процес активного пристосування студентів до нового соціокультурного й освітнього середовища. Саме за такою технологією навчання ефективно реалізується діяльність педагогічного колективу у форматі підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в українських вищих навчальних закладах, де педагогічна підтримка розуміється як система взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, спрямована на допомогу іноземним студентам у подоланні комплексу труднощів біологічного, психолого-педагогічного й соціального характеру, пов'язаних із взаємодією з новим соціокультурним та освітнім середовищем для забезпечення високого рівня адаптованості.

Проблемою адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах переймалися такі науковці: П. Адлер, І. Гребеннікова, В. Гриценко, М. Іванова, С. Лисгаард, В. Мушарапова, Г. Павловець, Т. Стефаненко, Г. Триандіс, С. Шестопалова, Н. Шагліна. Питання педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання цікавили О. Гукаленко, Т. Кіящук, О. Мариненка, О. Михайлову, О. Орехову, Н. Титкову, А. Черч, Т. Язвинську. Соціально-педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищій школі визначали Л. Бутенко, О. Доморовська, М. Іванова, А. Корміліцин, Д. Порох, В. Сін, Д. Сінь.

Разом із тим, незважаючи на те, що питання педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання у вищих освітніх закладах України обговорювалося науковцями, проблема педагогічних умов організації підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в університетах України не виступало предметом окремого дослідження.

Мета статті: визначити та охарактеризувати основні педагогічні умови організації підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в університетах України.

Особливості моделі педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в українських університетах. Аналіз наукових праць зарубіжних і вітчизняних науковців дозволив розробити та обґрунтувати зміст моделі педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в українських університетах, яка являє собою систему науково обґрунтованих прийомів впливу на студентів, що передбачає неперервне підвищення адаптаційних можливостей іноземних студентів на основі включення їх у процес професійно особистісного саморозвитку, тобто послідовного формування якостей, значущих для оволодіння новою життєвою ситуацією (Zhou, Jindal-Snape, Topping, & Todman, 2008). Складається модель педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в українських університетах із цільового, змістово-технологічного, моніторингового та результативно-

го блоків, які забезпечують реалізацію мети моделі, а саме: забезпечення успішної адаптації іноземних студентів до навчання в українському вищому навчальному закладі.

Цільовий блок моделі включає мету, завдання, методологічні засади, принципи, педагогічні умови організації педагогічної підтримки іноземних студентів. Серед завдань моделі виокремлені: діагностичні (проведення діагностичного зрізу з метою виявлення рівня адаптованості іноземних студентів); технологічні (розробка технології реалізації моделі навчання іноземних студентів; розробка інтерактивних технологій навчання); організаційні (спрямування діяльності викладачів, кураторів на створення позитивного емоційного фону; актуалізацію потреби студентів у самопізнанні, самореалізації). До методологічних підходів, на яких ґрунтується модель педагогічної підтримки іноземних студентів, відносяться: системний (орієнтація на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення між ними зв'язку) (Павловець, 2003); гуманістичний (створення необхідних умов для вираження унікальної сутності особистості студента) (Михайлова, и Юсфин, 2002); синергетичний (застосування процесів самоорганізації) (Лутай, 1996); аксіологічний (в основі світогляду особистості присутня теорія цінностей) (Селіванов, 2000), особистісно-орієнтований (суб'єкт-суб'єктне гуманне співробітництво всіх учасників освітнього процесу) (Бех, 1998), середовищний (базується на комплексі соціально-педагогічних уявлень про те, що особистість, середовище пов'язані між собою) (Мудрик, 2000).

Змістово-технологічний блок моделі характеризується етапами, змістом та технологіями педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ. До основних етапів педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання у вищих навчальних закладах України відносяться: підготовчий (відповідає соціоінтервальному етапу адаптації), початковий (відповідає суб'єктно-позиційному етапу адаптації), проміжний (відповідає соціоекстремальному етапу адаптації), заключний (відповідає соціокомпетентному етапу адаптації). Важливими технологіями педагогічної підтримки визначено: спецкурс «Адаптація до навчання», метою якого є прискорення процесів адаптації іноземних студентів до українського соціуму, вищого навчального закладу; технології просвітництва, діалогової взаємодії; тренінги; інтерактивні технології навчання; ділові та рольові ігри; організація активного дозвілля; коуч-технології, копінг-стратегії.

Моніторинговий блок характеризується діагностичним інструментарієм, що допомагає на підставі відповідних критеріїв діагностувати рівні адаптованості іноземних студентів, визначати індивідуальні ресурси адаптації, адаптаційно-розвивальний потенціал різних соціальних інституцій, задіяних у досліджуваному процесі, здійснювати рефлексивну оцінку успішності процесу адаптації.

Результативно-оцінний блок моделі представлений результатом упровадження системи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України, що характеризує особистість іноземного студента з високим рівнем адаптованості до навчання у вищому навчальному закладі України.

Реалізація представленої моделі педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в університетах України дозволяє сформувати в іноземних студентів високий рівень адаптованості до навчання в українському університеті.

Характеристика педагогічних умов організації педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в українських університетах. У нашому дослідженні модель педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання у вищих освітніх закладах України може бути впроваджена лише за певних педагогічних умов, а саме: 1) підготовка педагогічного колективу до роботи в умовах педагогічної підтримки іноземних студентів; 2) створення полікультурного соціально-педагогічного середовища, спрямованого на організацію міжкультурного діалогу, формування толерантних відносин.

Перша педагогічна умова може бути впроваджена після усвідомлення того, що адаптація є двовекторним поняттям, двобічним процесом, а підготовка педагогічного колективу вищого навчального закладу до взаємодії з іноземним студентом, організації педагогічної підтримки забезпечує цілісність, системність адаптаційних заходів. Не тільки іноземний студент має бути готовим до входження до нового для нього навчального середовища, а й зазначене середовище має бути готовим прийняти його.

Упровадження ідей педагогічної підтримки передбачає, у першу чергу, підготовку педагогічного колективу до організації педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів. Для більш глибокого ознайомлення викладачів ВНЗ із поняттям «адаптація» варто провести навчально-методичний семінар на тему: «Організація педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання в українському ВНЗ», який допомагає сформувати уявлення про сутність понять «педагогічна підтримка», «педагогічна підтримка адаптації іноземного студента», познайомити з технологіями, формами та видами педагогічної підтримки, умовами організації педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів у процесі навчання.

Реалізуючи другу педагогічну умову організації підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання: створення полікультурного соціально-педагогічного середовища, спрямованого на організацію міжкультурного діалогу, формування толерантних відносин, варто розуміти, що полікультурне середовище вищого навчального закладу – різновид соціального середовища, у якому взаємодіють представники різних соціокультурних груп, що відрізняються за національною, етнічною приналежністю,

релігійними, етнічними, культурними орієнтаціями, фізичними та розумовими характеристиками (Стрельченко, 1992). Важливою функцією полікультурного середовища є можливість навчити людей жити разом, допомогти їм перетворити існуючу взаємозалежність держав і етносів у справжню солідарність. З цією метою освіта має сприяти тому, щоб іноземні студенти усвідомили свої корені й тим самим могли визначити власне місце яке у світі, поважати інші культури. Такий адаптивний освітній простір забезпечує можливість культурного самовираження особистості, залучення до світових культурно-історичних цінностей, здійснення міжкультурної комунікації, формування комунікативності, емпатії, толерантних відносин. Щодо полікультурного освітнього середовища ВНЗ, то воно являє собою взаємодію суб'єктів освітнього процесу (ректорат, співробітники, викладачі, студенти, люди, у взаємовідносини з якими вступає іноземний студент) у просторі різноманітних культурних практик; повноцінну самореалізацію особистості.

Реалізація зазначеної умови передбачає:

- ознайомлення викладачів та іноземних студентів із особливостями культури інших народів, їх традиціями, звичаями, віруваннями, соціально-побутовим укладом життя, уявленнями про світ інших народів, сутністю культурного шоку, його об'єктивних причин;
- формування толерантних відносин, які розуміємо як усвідомлені й активні зв'язки, що виникають між різними соціокультурними групами, а також усередині них у процесі їхнього соціального, освітнього, культурного життя й діяльності та ґрунтуються на прийнятті іншої людини як цінності, її праві бути іншою, готовності зрозуміти світ іншої людини, здатності зберегти свою індивідуальність;
- організацію педагогічного процесу на діалогічних засадах, що означає демократизацію

стосунків між викладачами, студентами, впровадження діалогових форм навчання, коли майбутній фахівець активно включається у ситуацію діалогу з представниками інших культур;

- створення комфортної психологічної атмосфери, сприятливого соціально-психологічного клімату в групі іноземних студентів, що сприяє застосуванню різноманітних форм і технологій навчання, позааудиторних заходів, спрямованих на згуртування студентського колективу.

Зазначені педагогічні умови сприяють успішній діяльності педагогічного колективу вищого навчального закладу під час підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання.

Висновки. Таким чином, аналіз наукових досліджень учених дозволив презентувати власне бачення на феномен «адаптація іноземних студентів до навчання», «педагогічна підтримка іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в українських університетах», сприяв створенню моделі педагогічної підтримки іноземних студентів у процесі адаптації до навчання в українських університетах, що складається з цільового, змістово-технологічного, моніторингового та результативного блоків та ґрунтується на системному, гуманістичному, синергетичному, аксіологічному, особистісно-орієнтованому, середовищному підході. Розкрито сутність і показано необхідність для реалізації моделі таких педагогічних умов: підготовка педагогічного колективу до роботи в умовах педагогічної підтримки іноземних студентів; створення полікультурного соціально-педагогічного середовища, спрямованого на організацію міжкультурного діалогу, формування толерантних відносин.

До перспективних напрямів подальших наукових досліджень відносимо розробку організаційно-педагогічних умов адаптації іноземних студентів до науково-дослідної діяльності.

Література

- Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання. Київ : ІЗМН, 1998. 203 с.
- Лутай В. С. Філософія сучасної освіти. Київ, 1996. 256 с.
- Михайлова Н. Н., Юсфин С. М. Педагогика поддержки : учебно-методическое пособие. Москва : МИРОС, 2002. 208 с.
- Мудрик А. В. Социальная педагогика. Москва : Академия, 2000. 191 с.
- Павловец Г. Г. Социально-психологическая адаптация вынужденных мигрантов : По материалам Северного Кавказа : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.05. Москва, 2003. 212 с.
- Селиванов В. С. Основы общей педагогики: теория и методика воспитания : учебное пособие. Москва : Академия, 2000. 336 с.
- Стрельченко Н. В. Формирование позитивного отношения к стране пребывания у иностранных учащихся и учебно-воспитательный процесс : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Минск, 1992. 16 с.
- Zhou Y., Jindal-Snape D., Topping K., Todman J. Theoretical models of culture shock and adaptation in international students in higher education. *Studies in Higher Education*. 2008. Vol. 33. № 1. P. 63–75. doi: 10.1080/03075070701794833

References

- Bekh, I. D. (1998). *Osobystisno-zoriyentovane vykhovannia [Personality-oriented education]*. Kyiv, Ukraine: IZMN (ukr).
- Lutai, V. S. (1996). *Filosofiiia suchasnoi osvity [The philosophy of modern education]*. Kyiv, Ukraine (ukr).
- Mikhailova, N. N., & Iusfin, S. M. (2002). *Pedagogika podderzhki [Pedagogy of support]*. Moscow, Russian Federation: MIROS (rus).

- Mudrik, A. B. (2000). *Sotsialnaia pedagogika [Social pedagogy]*. Moscow, Russian Federation: Akademiia (rus).
- Pavlovets, G. G. (2003). *Sotsialno-psikhologicheskaiia adaptatsiia vyzhdenykh migrantov: Po materialam Severnogo Kavkaza [Socio-psychological adaptation of forced migrants: Based on materials from the North Caucasus]*. Candidate's thesis. Moscow, Russian Federation (rus).
- Selivanov, B. C. (2000). *Osnovy obshchei pedagogiki: teoriia i metodika vospitaniia [Fundamentals of General Pedagogy: Theory and Methods of Education]*. Moscow, Russian Federation: Akademiia (rus).
- Strelchenko, N. V. (1992). *Formirovanie pozitivnogo otnosheniia k strane prebyvaniia u inostrannykh uchashchikhsia i uchebno-vospitatelnyi protsess [Formation of a positive attitude towards the host country among foreign students and the educational process]*. Extended abstract of candidate's thesis. Minsk, Russian Federation (rus).
- Zhou, Y., Jindal-Snape, D., Topping, K., & Todman, J. (2008). Theoretical models of culture shock and adaptation in international students in higher education. *Studies in Higher Education*, 1 (33), 63–75. doi: 10.1080/03075070701794833 (eng).

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ПОДДЕРЖКИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ АДАПТАЦИИ К ОБУЧЕНИЮ В УНИВЕРСИТЕТАХ УКРАИНЫ

Сін Чжефу, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри східних мов і перекладу Інститута філології, Київський університет імені Бориса Грінченка, ул. Тимошенко, 13-б, 04212 г. Київ, Україна, allenxingzhefu@gmail.com

В статті определена сутність і структура адаптації іноземних студентів до навчання в вищих навчальних закладах України. Охарактеризовані особливості педагогічної підтримки іноземних студентів в процесі адаптації до навчання в університетах України. Представлена модель педагогічної підтримки іноземних студентів в процесі адаптації до навчання в університетах України, її структурні елементи. Представлені основні позиції учених про педагогічні умови успішної реалізації моделі педагогічної підтримки іноземних студентів в процесі адаптації до навчання в університетах України. Проаналізовані педагогічні умови ефективної організації педагогічної підтримки іноземних студентів в процесі адаптації до навчання в українських університетах.

Ключевые слова: адаптація; адаптація іноземних студентів; модель; навчання; педагогічна підтримка; педагогічні умови.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF ORGANIZING SUPPORT FOR FOREIGN STUDENTS IN THE PROCESS OF ADAPTATION TO TRAINING IN UNIVERSITY OF UKRAINE

Xing Zhefu, PhD, Senior Lecturer of the Department of Oriental Languages and Translation at the Institute of Philology, Borys Grinchenko Kyiv University, 13-b Tymoshenko Str., 04212 Kyiv, Ukraine, allenxingzhefu@gmail.com

The essence and structure of adaptation of foreign students to study in higher educational institutions of Ukraine is defined in the article, which is characterized as a process of active adaptation of students to a new socio-cultural and educational environment. Characteristics of the pedagogical support of foreign students in the process of adaptation to the teaching in the universities of Ukraine are described, which is understood as a system of interaction between subjects of educational activity aimed at helping foreign students overcome a set of biological, psychological, pedagogical and social problems associated with interaction with a new socio-cultural and educational Environment to ensure a high level of adaptation. The model of pedagogical support of foreign students in the process of adaptation to training in universities of Ukraine as a system of scientifically grounded methods of influencing students is provided. It provides for a continuous increase in the adaptive capacity of foreign students on the basis of their inclusion in the process of professionally personal self-development, the consistent formation of qualities significant for mastering a new life situation. There is a model from the target, content-technological, monitoring and performance blocks, is based on a complex of methodological approaches: systemic, humanistic, synergetic, axiological, personal-oriented, environmental. The main positions of scientists on the pedagogical conditions of the successful implementation of the model of pedagogical support of foreign students in the process of adaptation to the teaching in the universities of Ukraine are presented. Pedagogical conditions of the effective organization of pedagogical support of foreign students in the process of adaptation to training in Ukrainian universities are analyzed, namely: the training of the pedagogical collective for work in the conditions of pedagogical support of foreign students; Creation of a multicultural social and pedagogical environment aimed at the organization of intercultural dialogue, the formation of tolerant relations.

Keywords: adaptation; adaptation of foreign students; model; pedagogical conditions; pedagogical support; training.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2017
Прийнято до друку 05.10.2017